

BOEKBESPREKING

Ouden, J. den, Muys, B., Mohren, F., Verheyen, K. (red.).
2010. Bosecologie en bosbeheer. 674 pp. Uitgeverij Acco.
€ 59,00.

boek over boscologie en bosbeheer, dat in omvang en prachtige uitvoering zijn weerga niet kent, hier een bijdrage aan kan geven.

Het lijvige boek van 674 pagina's en ook nog eens een bladspiegel van 32×23 cm is een gezamenlijke uitgave van Nederlandse en Vlaamse onderzoekers. De 4 redacteuren hebben een megaklus geklaard door de 78 auteurs van 52 hoofdstukken in het gareel te houden wat betreft gehanteerde terminologie, afbakening van de diverse onderwerpen, het maken van kruisverwijzingen en ze ook nog eens te houden aan deadlines. Daarnaast had de redactie te maken met Nederlands/Vlaamse verschillen in bosbeheer en bosbeleid, wat, getuige het voorwoord, tot "soms stevige discussies" leidde. Maar het resultaat mag er zijn. Wie dit boek van a tot z leest weet veel over bossen in het algemeen, en die van Nederland en Vlaanderen in het bijzonder. Het boek omvat dan ook bijna alles wat over bomen en bossen geschreven kan worden: van historie tot economie, van fotosynthese tot humusvormen en van beleid tot bodembiodiversiteit. Het is een verdienste van de redactie dat de hoofdstukken geen storende overlap vertonen.

Uiteraard is een belangrijke vraag wat we met het bos moeten of kunnen doen. Dat hangt er van af wat de doelstelling van een bepaald bos is. De meest ingrijpende is wat wordt genoemd het korteomloophout: hout voor energieproductie. Deze biobased benadering wordt wel gepropageerd voor de teelt van wilg en populier, maar is in Nederland en Vlaanderen vooralsnog weinig populair. Een dergelijk type teelt hoort wellicht meer thuis in een verhandeling over akkerbouw dan over bosbeheer. Het minst ingrijpende is uiteraard helemaal niets doen – dat klinkt romantisch, maar ook mycologen denken hier wel eens anders over: zo waren er nog niet lang geleden ideeën om bosbodems grootscheeps te bekalken of te plaggen om herstel van de ectomycorrhizavormende paddenstoelenflora mogelijk te maken. Allerlei typisch bosbouwkundige termen passeren de revue, zoals verplegingskappen, verjongingskappen en kaalslag met overstaanders. Ook bosbemesting hoort bij bosbeheer, behandeld onder de titel nutriëntenbeheer. Daar waar hout wordt weggehaald, worden ook nutriënten weggehaald. Hoewel de meeste nutriënten in het gebladerte en de wortels zitten, verdwijnt met de oogst van stammen toch zo'n 30% van de stikstof, fosfor en kalium. Daarnaast kan een magnesiumtekort optreden in zure gronden. Hoewel de stikstofdepositie in Nederland aanzienlijk is

afgenomen wordt bemesting met stikstofmeststof niet nodig geacht. Al met al wordt bosbeheer genuanceerd behandeld: nergens staat productie sec voorop: het hangt allemaal af van wat je met het bos wilt. Deze geïntegreerde benadering, waarin allerlei doelen en randvoorwaarden voor bosbeheer gezamenlijk worden behandeld, maakt dit boek tot een waardevol document. Nog een aspect van bosbeheer is de aanplant. De constatering dat de genetische variatie van een aantal soorten vermindert, is interessant. Autochtone genotypen van bijv. Haagbeuk, Rode kornoelje en Winterlinde zijn praktisch uit het gebied verdwenen. Door gerichte aanplant kan dit doelmatig worden tegengegaan (Bert Maes publiceerde over dit onderwerp een interessant boek: "Inheemse struiken en bomen van Nederland en Vlaanderen", 2010, uitgeverij Boom). Het belang van deze genetische variatie voor de paddenstoelenflora is voorsnog onbekend en zou nader onderzocht moeten worden.

Aan in het bos aanwezige dode hout wordt een apart hoofdstuk gewijd. Mycologen kennen hier uiteraard de grote waarde van; tot enkele decennia geleden werd dood hout echter doelgericht uit de bossen verwijderd. Tegenwoordig wordt het belang van dood hout voor biodiversiteit, opslag van water en nutriënten, brugfunctie voor bosverjonging en creatie van diverse microklimaten ingezien. Thom Kuyper schreef met twee co-auteurs een hoofdstuk over het voedselweb, inclusief een korte verhandeling over mycorrhiza. Voor de meeste paddenstoelenkenners zal dit hoofdstuk van 9 pagina's maar in beperkte mate nieuwe informatie bevatten.

Hoewel met 14 pagina's een relatief groot hoofdstuk komen de biotische infecties er nogal bekaaid van af. Als plantenziektekundige ben ik natuurlijk partijdig, maar toch: in mijn studie, met bosbouw als bijvak, behoorde het 426 pagina's tellende 'Bosbescherming' uit 1975 tot de verplichte examenstof. Leen Moraal en Peter Roskams ontkomen er dus niet aan om met een bondige opsomming te komen, waar zelfs de interessante Honingzwam (hier ten onrechte *Armillariella* genoemd), niet aan ontkomt. Maar hoe kan het ook eigenlijk anders, in een boek dat werkelijk alles wil behandelen over de Nederlandse en Vlaamse bossen? Tegelijk zit hierin de waarde voor de in bossen geïnteresseerde mycoloog: om meer te weten te komen van paddenstoelen en hun leefomstandigheden is dit boek niet nodig, wel om dit voor paddenstoelen zo belangrijke biotoop in een breed kader te kunnen plaatsen. Bosbeheerders hebben te maken met recreanten, natuur, al dan niet gewenste fauna, geschiedenis, opbrengsten, Europees en nationaal beleid, enz. enz. In dit spanningsveld moeten wij mycologen ons plekje zoeken voor de paddenstoelen. Die zit dan ergens bij biodiversiteit, ecosysteemfuncties en recreatie. Boscologie en bosbeheer geeft de mycologen toegang tot de brede wereld van bosbeheerders. Kennis hierover stelt ons in staat effectiever bosbeheerders het belang van de paddenstoelenflora voor het voetlicht te brengen.

Aad Termorshuizen, Doorwerth

TE KOOP AANGEBODEN

tegen ieder redelijk bod:

- Arnolds, E., Kuyper, Th. Noordeloos, M. Overzicht van de paddenstoelen in Nederland. + suppl. I, II.
  - Heilmann-Clausen, J. et al. 2000. The genus *Lactarius*.
  - Erhard, L. 2001. *Pilzkompodium I*.
  - Nannega-Bremekamp, N. 1974. De Nederlandse myxomyceten.
  - Kuehner, R. & Romagnesi, H. 1978. *Flore analytique des Champignons supérieurs*.
- Meer informatie: Chris van der Wilde, Lovinklaan 91, Arnhem, 026-443 31 82